

SVENSK HANDEL

Rapport från Svensk Handel

VIKTIGA DAGAR

PERSISKA NYÅRET

Innehållsförteckning

Viktiga Dagar	5
Persiska Nyåret	6
Viktigast i handeln	7
Persiska nyåret är glädje, matglädje	8
Kläder och skor	10
Smycken och kosmetika	11
Hälsa och hygien	11
Inköp i samband med nyårsfirandet	12
Vem firar vad	13
Mångkulturella almanackan.....	14
Sammanfattning	15

Viktiga dagar

Studien Viktiga dagar genomfördes under sommaren 2009 och första delen presenterades i augusti. Den rapporten belyser invandrades konsumtionsvanor inför stora helger i allmänhet och ramadan och Eid al-fitr i synnerhet. Föreliggande rapport har samma material som grund och presenterar data kring det persiska nyårsfirandet. Liksom i rapporten Viktiga dagar kommer jämförelser att göras med SCB:s statistik kring hushållens utgifter (HUT).

Enkätstudien genomfördes både via nätet och postalt i pappersform. Totalt besvarades enkäten av 178 personer. Respondenternas ursprung efterfrågades inte men däremot vilka högtider man firar. Frågorna koncentrerade sig kring ramadan, persiska nyåret, kurdiska nyåret, Eid al-fitr, jul, midsommar samt mors- och fars dag.

Många frågor rörde konsumtionen i allmänhet, respondenternas köpmönster samt vilka varor man saknar.

Av de som besvarade enkäten firar 90 hushåll persiskt nyår. Det är deras svar som i huvudsak kommer att behandlas i denna rapport.

Stockholm, mars 2010

Meta Troell

Till nyårsafton får även barnen nya fin skor

Persiska Nyåret

Persiska nyåret är en av fyra stora högtider som är knutna till årstiden. Nyåret firas i början av den varma årstiden, alltid i samband med vårdagjämningen i mars, den 20:e, 21:a eller 22:a mars beroende på solens position över horisonten.

Persiska nyåret, Noorooz (Nowruz), betyder ny dag. Det finns många olika stavningar. Det persiska nyåret är en icke-religiös högtid med mångtusenåriga traditioner. På 800-talet började man fira persiskt nyår även i Spanien och rester av detta finns ännu kvar. Många personer med iranskt ursprung firar nyåret i Sverige. Stora gemensamma fester och mindre kalas tillsammans med släkt och vänner är viktiga inslag.

Nyåret symboliserar en ny tid, då naturen väcks till liv, man väljer att städa ut det gamla, köpa nytt och fira att våren kommer. Kring nyåret finns många starka symboler, inte minst det dukade nyårsbordet Haftsin. Där skall finnas 7 saker som på persiska börjar på s.

Dessa är:

- Sir – vitlök som symboliserar hälsa
- Sib – röda äpplen som symboliserar glädje och skönhet
- Senjed – en torkad söt frukt som symboliserar tålamod
- Serkeh – vinäger symbolen för åldrande
- Sabzeh – en bricka med grott vete som symbol för god skörd
- Somaq – en krydda som symboliserar soluppgångens färg och att med solen förgås allt ont
- Samanu – söt pudding som symboliserar styrka

Utöver dessa symboler dukar man också med guldmynt (symbol för välstånd), tre stycken hyacinter (symbol för goda ord, tankar och handlingar), en spegel (symbol för renhet), målade ägg (symbol för födelse och skapande av nytt liv), kakor, nötter, en levande guldfisk, bröd, fårost och grönsaker (symboler för välsignelse) och en diktsamling, av poeten Hafez eller poeten Firdausi, som symboliserar den rika persiska kulturen. Det sägs att precis när det nya året startar, stannar den simmande guldfisken upp och är helt stilla för ett kort ögonblick.

En del av detaljerna på det dukade bordet känner vi igen från den kristna påsken såsom gräs och målade ägg.

Viktigast i handeln

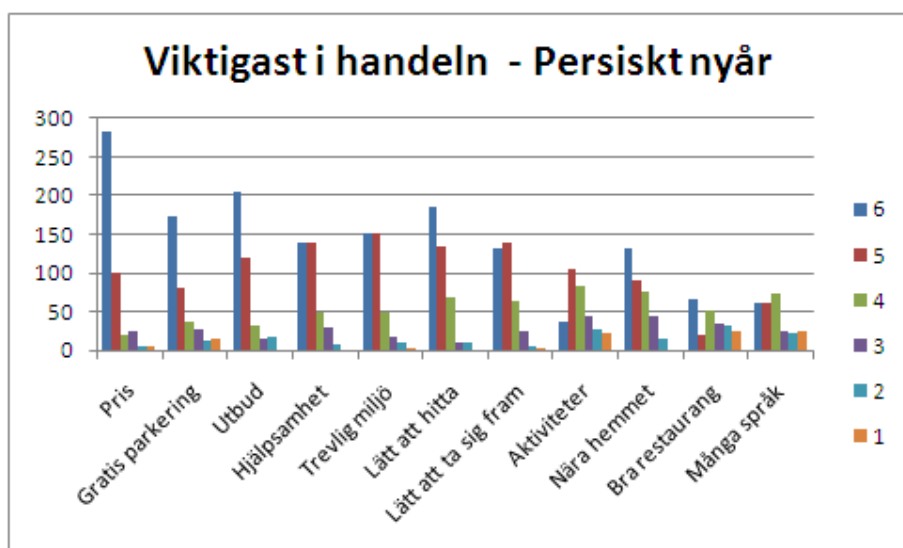
Inte oväntat så överensstämmer åsikterna om vad som är viktigast vid val av butik mellan hela populationen i enkätstudien och de som firar persiskt nyår.

Viktigaste faktorn vid val av inköpsställe är priset. Det skall dock inte tolkas som att det nödvändigtvis måste vara det lägsta priset. I de många kommentarerna framgår att det ofta är frågan om att något är prisvärt eller inte som styr valen.

När man tar del av åsikterna, som har lämnats under enkätens rubrik "goda idéer", förstår man att service är en viktig faktor. Många påpekar också vikten av att butikerna uppmärksammar andra kulturers högtider och tar hem och exponerar varor som kan vara aktuella för respektive högtid.

Bland de som firar persiskt nyår är det mer betydelsefullt, än för övriga respondenter, med trevlig miljö, att det skall vara lätt att hitta och att butiken skall vara tillgänglig.

Nedanstående diagram visar vad som anses viktigast när man väljer butik. Aktiviteter, bra restaurang och att personalen talar många språk har låg prioritet.

6 = viktigast

1 = minst viktigt

Persiska nyåret är glädje, matglädje

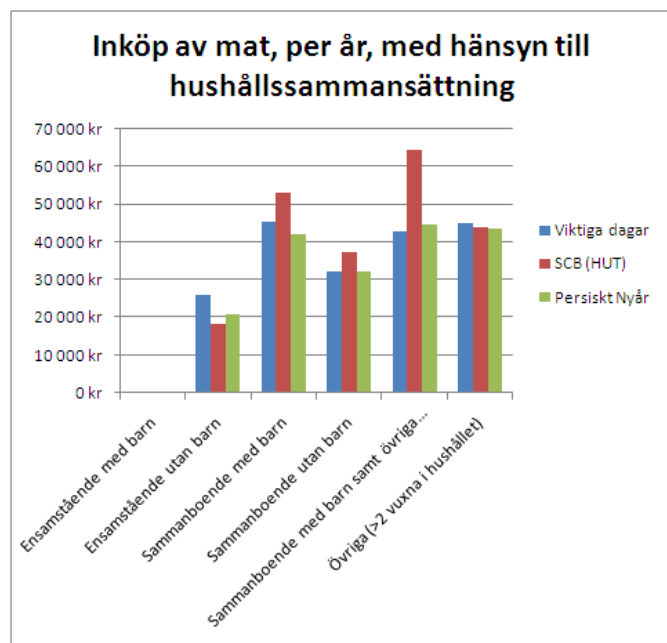
Närmare 80 % av de som firar persiskt nyår ökar sina matkostnader inför nyårsfirandet. Undantagna är i huvudsak personer födda på 70- och 80-talen. I snitt lägger hushållen ner ca 3 000 kronor extra under nyårshelgen vilket för de flesta hushållstyperna innebär ca 50 % högre matkostnad i mars.

Veckoinköpen görs till 74 % i kedjebutik medan det dagliga inhandlandet görs i närbutiker (51 %). Torghandeln svarar för en liten del av inköpen.

I studien Viktiga dagar konstaterades att det är betydligt vanligare att göra hemlagad mat (utan halvfabrikat) i den mångkulturella målgruppen jämfört med svenska hushåll. Bland de som firar persiskt nyår lagas mat från grunden i 75 av 88 hushåll (85 %) minst 5 gånger varje vecka. Färdiglagat äts tre gånger i veckan hos endast 7 % av hushållen. Det är till och med flera som äter hemlagat bland nyårsfirarna än den mångkulturella gruppen som helhet. Att man lagar mat i högre grad än att äta inköpta halv- eller helfabrikat kan säkert förklara att hushållen har lägre utgifter för mat än det som redovisas i SCB:s sammanställning.

Nedan visas en bilden av matinköp för hela undersökningen Viktiga dagar jämfört med de som firar persiskt nyår och material från SCB:s hushållens utgifter (HUT)

I samband med nyårsfirandet köper man extra mycket mat och bjuder in släktingar och vänner till hemmen. Matprodukter som efterfrågas särskilt under persiska nyåret är: lamm, kyckling, lax, rikligt med kryddor såsom ingefära, storbladig persilja, kummin, granatäpplen, olika typer av bönor, bulgur och rödbetor, aubergine, lime med mera. Varor som oftast finns i dagligvarubutikerna men som sällan samskylltas tillsammans med några av nyårssymbolerna. Till maten serveras ofta yoghurt, som soppa eller tillbehör.

Särskilt kring helger får matlagningen ta tid och såväl planering, tillagning som att avnjuta måltiderna sker ofta tillsammans med andra. Vid det persiska nyårsfirandet är också dukningen mycket betydelsefull, nästan lika viktig som maten.

Varje blomsterhandel och livsmedelsbutik som säljer blommor bör saluföra hyacinter inför nyåret. En lika central blomma för persiska nyåret som påskliljor är till påsk och julstjärnor till jul.

Kläder och skor

Inför det nya året köper både män och kvinnor nya kläder, riktiga finkläder. Nyåret firas ofta med kalas och då klär man upp sig från topp till tå. Nya underkläder, balklänningar, skor och motsvarande herrplagg är legio inför det festande som sker i samband med vårdagjämningen.

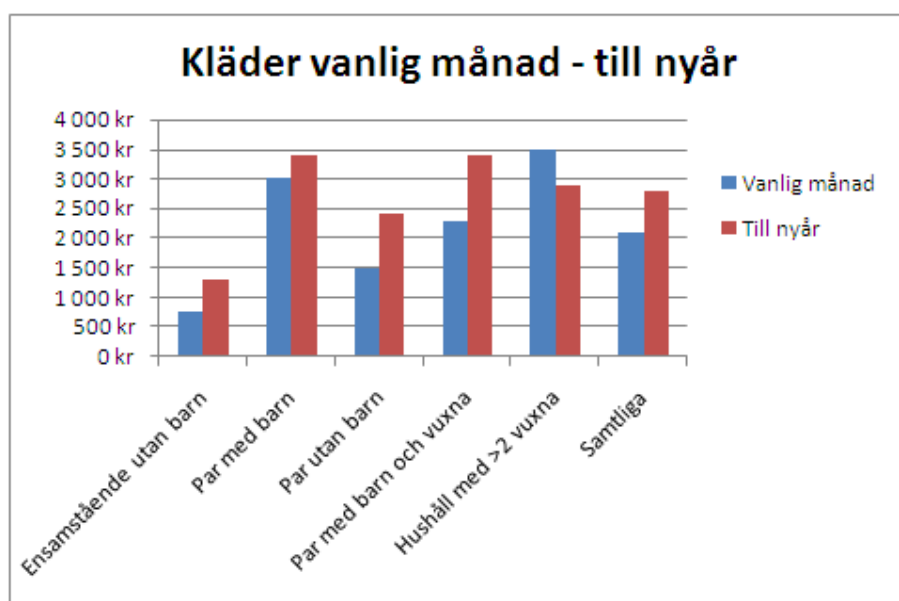
Nyårsfirandet pågår dessutom i flera dagar och avslutas med picknick på den 13:e dagen och även till detta tillfälle kompletteras med nya lediga kläder.

Barnen får också nya kläder för att känna sig riktigt fina på de stora kalasen.

Här har handeln stora möjligheter att ta fasta på att skylta med varor som efterfrågas. Det är inte säkert att det är just gummistövlar som är det mest strategiska att skylta med i mars – det kanske är finskor...

Var butiken ligger, hur marknaden ser ut och vilka möjligheter man ser i att bredda kundunderlaget är faktorer som kan påverka hur butikerna satsar på nya helgfiranden.

Att kunderna som passerar det dekorerade skyltfönstret känner sig sedda påverkar också kommande inköp.

Smycken och kosmetika

I första delrapporten av Viktiga dagar framgår att invandrades utgifter för smycken och kosmetika är dubbelt så hög som för hushållen i SCB:s sammanställning av hushållens utgifter (HUT). Sammanställningen av Svensk Handels enkätstudie visar att män och kvinnor köper lika mycket smycken och kosmetika, för 1 630 kr/år. Sannolikt köper män mer smycken och parfym – kanske som presenter medan kvinnorna har en högre utgift för kosmetika.

SCB:s studie Hushållens utgifter visar att inköpen av smycken och smink är drygt 860 kr/år. De som firar persiskt nyår ligger något högre i genomsnittinköp än vad enkätens respondenter gör som helhet. 1 800kr jämfört med 1 630 kr vilket innebär att det är mer än dubbelt så mycket som för genomsnittshushållet i Sverige.

Ungefär en tredjedel av dem som firar persiskt nyår uppger att de köper nya smycken inför nyårsfirandet.

Många personer, framför allt från Mellanöstern, köper smycken i ädelmetall och med äkta stenar. Många föredrar högre karattal än 18 vilket gör att guldfärgen är något gulare.

Hälsa och hygien

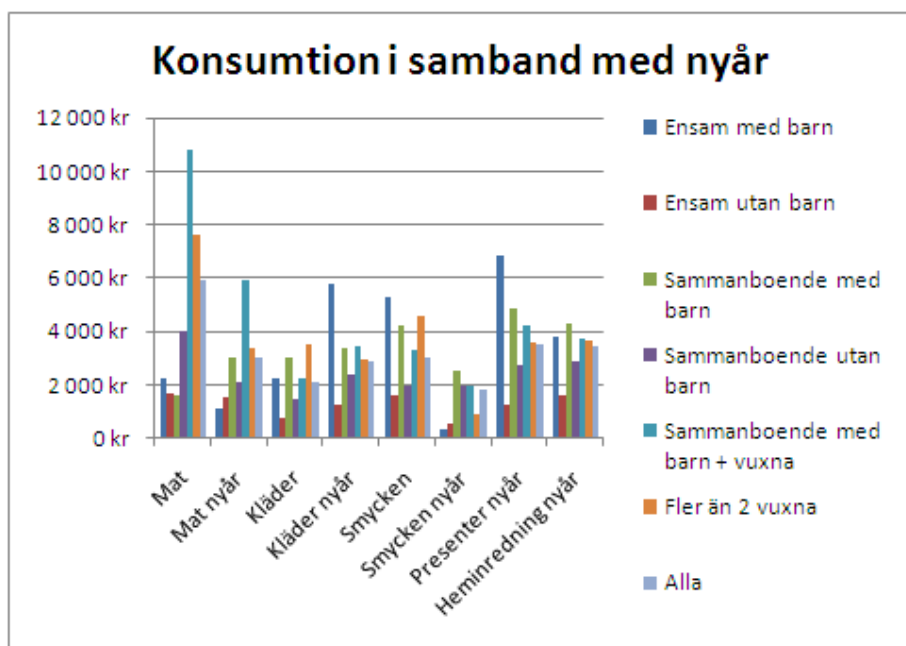
Produkter som kan hänföras till kategorin hälsa och hygien tillhör det som invandrade underkonsumerar jämfört med genomsnittshushållen i Sverige. Av respondenterna i enkätstudien Viktiga dagar uppger knappt 15% att de köper sina hälso- och hygienprodukter i hälsokostbutiker. Den stora majoriteten köper vitamintabletter, plåster, schampo med mera på apotek. Studien gjordes innan apoteksmonopolet upphörde och det innebär att köpvänorna kan komma att ändras. I kommentarer har en del respondenter sagt att apoteken bör hålla sig till sin kärnverksamhet, läkemedel. Konsumtionen av hälso- och hygienprodukter är 3 155 kr för den mångkulturella marknaden. De som firar persiskt nyår köper dessa produkter för 2 730 kr jämfört med svenska genomsnittshushållets 9 950 kr. Kan den hemlagade maten förklara att man behöver färre vitamintabletter?

Inköp i samband med nyårsfirandet

Det persiska nyåret firas inte bara en dag. Sista tisdagen innan vårdagjämningen firas Eldfesten, en kulturell högtid i nära anknytning till det Iranska/Kurdiska/Afghanska nyåren. En festival för våren, solen och ljuset och en förfest för det nya året. På nyårsdagen besöker yngre släktingar de äldre. Traditionen är djupt rotad och sker framför allt dagarna efter själva nyårsfirandet. Nyårets trettonde dag firas med dans, picknick och gärna ett aprilskäm i likhet med den svenska traditionen 1 april.

I förberedelserna för det nya året vårstädas hemmen och man gör av med det gamla – även om det ibland bara är symboliskt och välkomnar det nya.

Nedan är en sammanställning av inköpen som görs i samband med nyårsfiranden.

Vem firar vad?

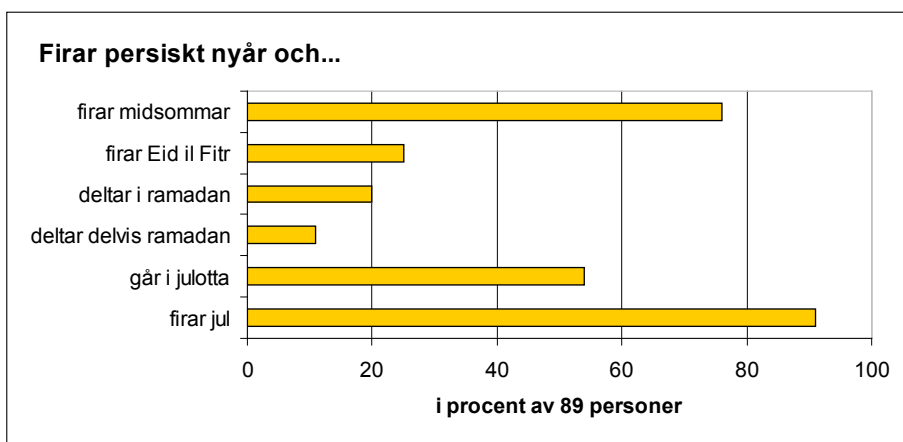
I studien Viktiga dagar efterfrågades vilka högtider respondenterna firar. De högtider som efterfrågades var jul, midsommar, fars och mors dag, persiska och kurdiska nyåren, Eid al-fitr samt om den svavande deltar i ramadan.

Överraskande stor andel firar de helger som vi vanligtvis förknippar med svenskt firande. Detta oavsett om högtiden är religiös eller inte. Fars- och mors dagar firas olika datum över hela världen. Genom att veta när en person firar mors dag kan man också anta varifrån vederbörande kommer. Fars- och mors dag firas ungefär på samma sätt oavsett var i världen det firas.

Nästan alla som firar persiskt nyår firar också jul (92 %), köper julklappar (92 %), har julgran (70 %), julpyntar (76 %) och lagar speciell julmat (61 %). Hela 55 % går dessutom i julotta.

Den högtid som vi vanligtvis uppfattar som den svenskaste av alla – jämte lucia – är midsommar. Av de som firar persiskt nyår uppger hela 77 % att de också firar midsommar, dock utan starkt fokus på mat och nya kläder.

Det persiska nyåret och påsken har många gemensamma symboler

Mångkulturella almanackan 2010

Den mångkulturella almanackan ges ut av Svensk Handel i samarbete med Mångkulturellt centrum, (www.mkc.botkyrka.se) en kommunal stiftelse i Botkyrka. Samarbetet har prisats av The Swedish Art & Business Awards som ett framgångsrikt samarbete mellan kultur och näringsliv. Almanackan innehåller ca 300 helger och högtider, religiösa såväl som sekulära. Där finns också nationaldagar, FN-dagar, särskilda minnesdagar och specialare som surströmmingspremiär och sjusovardagen.

Förutom information om olika högtider har också almanackan en namnlängd med namn från hela världen med deras betydelse och ursprung. En stor källa till inspiration och en hjälp att uppmärksamma personer i var och ens närhet. Den Mångkulturella almanackan 2010 kostar 105 kr och finns att beställa på Mångkulturella almanackans hemsida www.mangkulturellaalmanackan.se eller via Svensk Handels hemsida www.svenskhandel.se/Handelsfakta/Bestall-material/

Mångkulturella almanackan, 40 kvm fondvägg i Gottsunda Centrum, Uppsala. En utmärkt ersättning till brunpapper – "ursäkta röran, vi bygger om".

Sammanfattning

Det persiska nyåret firas i Sverige av ca 150 000 personer. Samma dag, vårdagjämningen, firar också kurder, afgahner, uzbeker med flera sina nyår. Firandet varierar något beroende på varifrån man kommer. Nyårsfirandet har mångtusenåriga traditioner och är en hyllning till våren, solen och ljuset.

Som vid alla stora högtider spelar maten en stor roll vid persiska nyåret. Det dukade bordet, Haftsin, med sju föremål som börjar på s, på persiska, är mycket centralt. Här finns symboler för det goda som man förväntar sig av det nya året.

Av de personer som svarade på enkäten Viktiga dagar (första rapporten) representerade 90 svaranden de som firar persiskt nyår. Konsumtionen i denna grupp ligger i allmänhet lite högre än i totalpopulationen i enkätundersökningen.

I Viktiga dagar, första rapporten, konstaterades att av samtliga svaranden 178 personer, hade hela 52 % uppmärksammat att SVT och TV4 hade dukat nyårsbord den 21 mars 2008. Av dem som själva firar persiskt nyår hade hela 85 % lagt märke till TV-kanalernas satsning. Av det förstår vi att de som berörs blir också berörda. Att synliggöra de som bor i Sverige är ett sätt att bredda sin marknad och välkomna nya kunder.

Mars 2010

Författare och foto Meta Troell

© Copyright Svensk Handel

Svensk Handel, 103 29 Stockholm

SVENSK HANDEL